

In the Name of God, the Beneficent, the Merciful

موسسه آموزشی
علوم و فنون کیش

Kish Preservice
Knowledge Enhancement Series
(Language Teaching Knowledge)

جزوه اول

روش تدریس ۱

مقدمه

به مجموعه تدابیری که با استفاده از امکانات موجود برای رسیدن به هدفی مشخص مورد استفاده قرار می گیرد، روش تدریس گفته می شود که نهایتاً به یادگیری در فراگیران منجر می شود. هر روش تدریس دارای معیارها و شرایط خاصی است که در زیر به برخی از این معیارها اشاره می شود.

یک روش مطلوب، اولاً و قبل از هر چیز باید با پایه های بیولوژیکی و روانی رفتار انسان ها هماهنگی داشته باشد. ثانیاً دارای اعتبار و ارزش منطقی و همسو و هم جهت با روش های معتبر کسب دانش باشد. ثالثاً با اصول و ایده ال های انسانی همدم و سازگار باشند و بالاخره دارای ارزش و اعتبار تربیتی باشد.

روش های تدریس فراوان و متعدد هستند که هر کدام شرح مفصل و طولانی دارد. باید توجه داشت که هر یک از روش های آموزشی مزایا و معایبی دارد و از این روست که غالباً بکارگیری مجموعه ای از روش های تدریس توصیه می شود تا کارآیی و اثربخشی بیشتری به همراه داشته باشد. آنچه در ادامه می آید شرح مختصری از روش های تدریس زبان می باشد که در سالهای متمادی در دنیا مورد کاربرد قرار گرفته است.

I. Grammar translation method

این روش جدید نیست و اسامی متعددی نیز داشته است. زمانی به آن روش سنتی گفته می شد و در آموزش زبان های لاتین و یونانی استفاده می شد.

اصول روش گرامر - ترجمه

هدف معلمی که از این روش استفاده می کند چیست؟

هدف اصلی قادر ساختن یادگیرنده برای خواندن و درک مطالب آثار ادبی می باشد که برای رسیدن به این هدف یادگیرندگان باید گرامر و لغات زبان مقصد را یاد بگیرند.

نقش معلم و دانش آموزان چیست؟

نقش ها خیلی سنتی هستند؛ معلم مرجع و صاحب اختیار کلاس است و دانش آموزان هر کاری که معلم می گوید انجام می دهند و بنابراین آن ها هر چیزی که او می داند را یاد می گیرند.

ویژگی های این روش چیست؟

- ۱- توجه خاص بر روی نوشتن و خواندن است
- ۲- فراگیری لغات فقط بر اساس لغات موجود در متن صورت می گیرد. بدین صورت که لیستی از لغات موجود در متن تهیه می شود و معنی آن ها به زبان مادری دانش آموز روبروی همان لغات نوشته می شود و دانش آموز باید آن ها را حفظ کند.
- ۳- تأکید بر جملات و ترجمه آن ها به زبان مادری
- ۴- درست و دقیق بودن ترجمه ها خیلی مهم است.
- ۵- گرامر به روش قیاسی (deductive teaching of grammar) آموزش داده می شود. بدین ترتیب که قواعد گرامری بطور کلی گفته می شود و حفظ می شود و سپس برای آن مثال و تمرین داده می شود.

نقش متقابل معلم و دانش آموز چگونه است؟

فقط تعامل از سمت معلم به دانش آموز صورت می گیرد و دانش آموزان نقش منفعل دارند.

با احساسات دانش آموزان چگونه برخورد می شود؟
در این روش به ویژگی های رفتاری دانش آموزان هیچ گونه توجهی نمی شود.

نگرش زبانی و فرهنگی چگونه است؟
زبان نوشتار بر گفتار ارجحیت دارد و تنها ارتباط زبان آموز با فرهنگ در قالب مطالعه نوشته های ادبی و هنرهای زیباست.

تأکید بر کدام قسمت ها و مهارت های زبانی است؟
تأکید بیشتر بر لغات و گرامر است.
خواندن و نوشتن مهارت های اصلی برای یادگیری هستند.

نقش زبان مادری دانش آموزان چیست؟
معنی لغات و جملات بطور واضح به زبان مادری دانش آموزان ترجمه می شود و همچنین زبانی که در کلاس به آن صحبت می شود زبان مادری آنهاست.

ارزشیابی چگونه صورت می گیرد؟
از آن ها امتحان کتبی گرفته می شود و در آن خواسته می شود که ترجمه جملات و لغات را بنویسند.
سوالاتی در مورد قواعد گرامری و فرهنگ زبان دوم پرسیده می شود.

معلم چگونه اشتباهات دانش آموزان را تصحیح می کند؟
در این روش دانستن جواب صحیح بسیار مهم است.
اگر دانش آموزان دچار خطا شوند یا پاسخ صحیح را ندانند معلم به آن ها جواب صحیح را می گوید.

تکنیک های مورد استفاده

ترجمه آثار ادبی: دانش آموزان متون ادبی را از زبان دوم به زبان مادری خود ترجمه می کنند. این متون بر چندین جنبه تأکید می کند: لغت؛ گرامر و مفاهیم ادبی و فرهنگی.
این ترجمه ممکن است کتبی یا شفاهی باشد. دانش آموزان نباید اصطلاحات را تحت اللفظی ترجمه کنند بلکه باید معنای آن را در متن تشخیص دهند.

Kish Preservice Knowledge Enhancement Series (Language Teaching Knowledge)

سوالات درک مطلب: در این قسمت سه نوع سوال وجود دارد. دسته اول، سوالاتی هستند که جواب آن ها را در متن می توان یافت. دسته دوم سوالاتی هستند که استنباطی اند و خواننده با توجه به مطالبی که از متن فهمیده است به سوالات پاسخ می دهد. دسته سوم سوالاتی هستند که خواننده با توجه به تجربیات خود به آن ها پاسخ می دهد.

جستجو برای کلمات مترادف / متضاد: به دانش آموزان یک سری لغات داده می شود و از آنان خواسته می شود تا مترادف و متضاد آن ها را در متن پیدا کنند.

ریشه یابی: از دانش آموزان خواسته می شود تا ریشه لغات را یاد بگیرند چون در این صورت بهتر می توانند لغات را یاد بگیرند. مثلاً می فهمند با اضافه کردن یک پسوند کل کلمه و معنای آن عوض می شود.

یادگیری قواعد گرامری به روش قیاسی: قواعد گرامری بوسیله مثال نشان داده می شود. به استثنائات هم اشاره می شود. زمانی که دانش آموزان یک قاعده را متوجه شدند از آن ها خواسته می شود تا آن را در مثال های دیگر بکار ببرند.

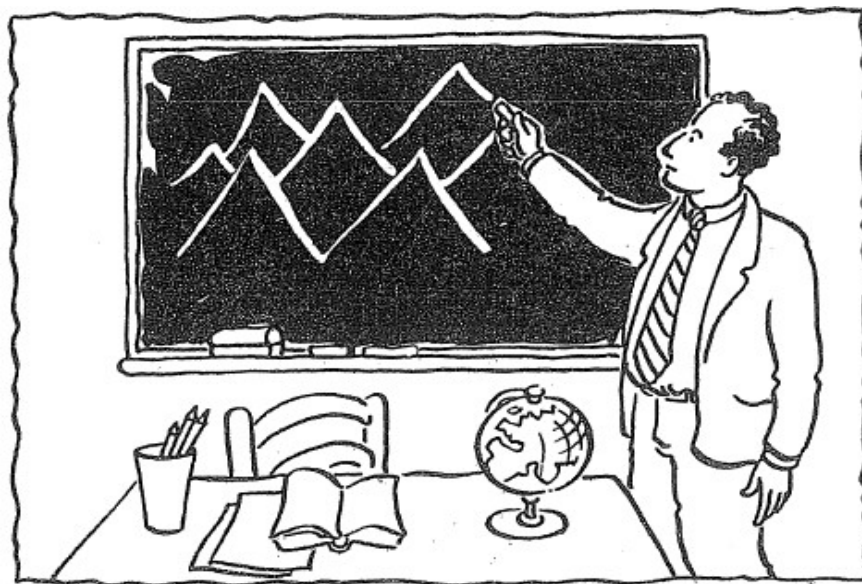
جاهای خالی را پر کردن: به آن ها جملاتی داده می شود که بعضی لغات آن جا افتاده است و دانش آموزان باید آن ها را با لغات مناسب و نوع صحیح گرامر پر کنند.

حفظ کردن: به دانش آموزان لیستی از لغات با معنی آن ها در زبان مادری داده می شود و از آنان خواسته می شود تا آن ها را حفظ کنند. همچنین از آنان خواسته می شود تا قواعد گرامری را نیز حفظ کنند.

استفاده از لغات در جملات: برای اینکه مشخص شود دانش آموزان طرز استفاده و معنای لغات جدید را فهمیده اند از آنان خواسته می شود با کلمات جدید جمله سازی کنند.

انشا: معلم به دانش آموزان یک موضوع می دهد و از آنان می خواهد تا به زبان دوم انشا بنویسند.

II. Direct method

این روش هم قدیمی است و یک اصل مهم دارد: به هیچ وجه نباید ترجمه کرد. در حقیقت روش مستقیم اسمش را نیز به خاطر اینکه معنا بطور مستقیم و از طریق دیدن منتقل می شود گرفته است. بنابراین از زبان مادری شاگردان هیچ گونه استفاده ای نمی شود.

اصول روش مستقیم

هدف معلمی که از این روش استفاده می کند چیست؟

تا دانش آموزان یاد بگیرند چگونه در زبان مقصد با هم ارتباط برقرار کنند. برای دستیابی به این هدف آن ها باید یاد بگیرند تا در زبان مقصد فکر کنند و عملیات ذهنی را انجام دهند.

نقش معلم و دانش آموزان چیست؟

معلم فعالیت های کلاسی را هدایت می کند و نقش دانش آموزان غیر فعال تری نسبت به روش گرامر- ترجمه دارد. رابطه معلم و دانش آموز در فرایند یادگیری و تدریس بیشتر شبیه دو دوست می باشد.

ویژگی های این روش چیست؟

۱- در کلاس درس دستورات و راهنمایی ها فقط به زبان مقصد ارائه می شود.

Kish Preservice Knowledge Enhancement Series (Language Teaching Knowledge)

- ۲- فقط لغات کاربردی و روزمره آموزش داده می شود.
- ۳- مهارت های ارتباطی - گفتاری بصورت سوالات و پاسخ های سازماندهی شده آموزش داده می شود.
- ۴- گرامر به روش استقرایی (inductive teaching of grammar) یاد داده می شود.
- ۵- لغات عینی از طریق نمایش، اشیاء، و عکس و لغات انتزاعی بوسیله مرتبط کردن آن ها با عقاید و ایده ها آموزش داده می شود و هرگز لغات را ترجمه نمی کنند.
- ۶- هر دو مهارت گوش دادن و صحبت کردن آموزش داده می شود.
- ۷- بر روی تصحیح تلفظ و گرامر تأکید می شود.

تعامل معلم با دانش آموزان و دانش آموزان با یکدیگر چگونه است؟
معلم و دانش آموز با هم تعامل خوبی دارند اما نقش معلم فعال تر است. دانش آموزان نیز با یکدیگر به تعامل می پردازند.

با احساسات دانش آموزان چگونه برخورد می شود؟
به احساسات آن ها هیچ گونه توجهی نمی شود.

دیدگاه زبانی و فرهنگی آن چگونه است؟
به زبان گفتار بیشتر از زبان نوشتار توجه می شود. بنابراین دانش آموزان مکالمات روزمره زبان مقصد را یاد می گیرند. همچنین فرهنگ مردم آن کشور را یاد می گیرند و اطلاعاتی در مورد زندگی روزمره آنان بدست میاورند.

به کدام قسمت از زبان و مهارت های زبانی تأکید می شود؟
بر لغات نسبت به گرامر تأکید بیشتری می شود. اگرچه روی هر چهار مهارت: خواندن؛ نوشتن؛ صحبت کردن؛ گوش دادن کار می شود اما مهارت های گفتاری به عنوان اصل شناخته می شود. همچنین تلفظ از ابتدای تدریس مورد توجه است.

نقش زبان مادری دانش آموزان چیست؟
زبان مادری آن ها نباید در کلاس درس استفاده شود.
ارزشیابی چگونه صورت می گیرد؟

Kish Preservice Knowledge Enhancement Series (Language Teaching Knowledge)

هیچ گونه ارزشیابی رسمی در کلاس صورت نمی گیرد. معلم بطور شفاهی با آن ها مکالمه می کند و یا می بایست در مورد موضوعی که قبلاً خوانده اند انشا بنویسند.

معلم چگونه خطاهای دانش آموزان را تصحیح می کند؟
معلم سعی می کند تا دانش آموزان خودشان به اشتباهشان پی ببرند و آن را تصحیح کنند.

تکنیک های مورد استفاده در این روش

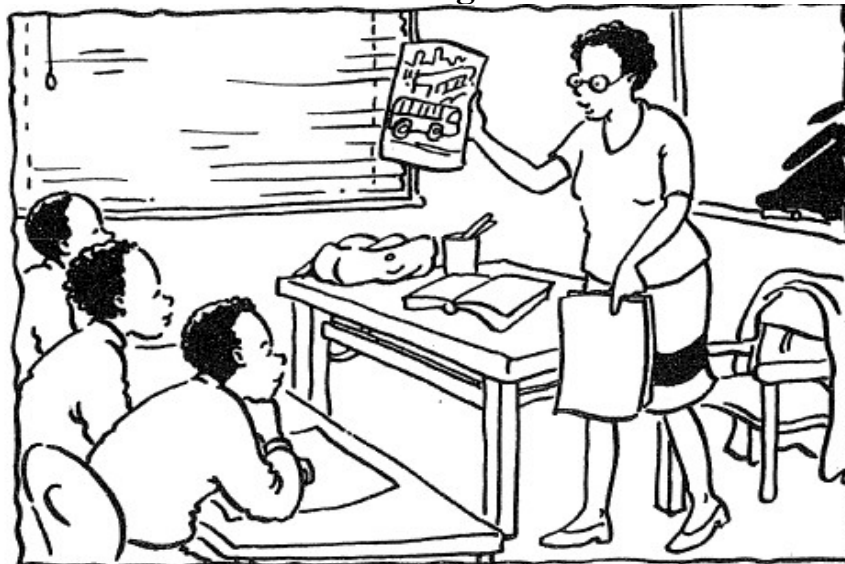
خواندن با صدای بلند: یک متن مشخص می شود و دانش آموزان به نوبت این متن را با صدای بلند می خوانند و در پایان نوبت هر فرد، معلم بوسیله عکس و مثال، معنای هر قسمت را مشخص می کند.
تمرین پرسش و پاسخ: این تمرینات به زبان مقصد انجام می شود و در آن لغات و گرامر پرسیده می شود.
تصحیح خطاهای دانش آموزان توسط خودشان: زمانی که دانش آموزان به مشکلی بر می خورند معلم مستقیماً به جواب درست اشاره نمی کند و به حالت سوالی می گوید آیا فکر می کنید این جواب درست است یا جوابی که شما گفتید.

تمرین مکالمه: معلم از دانش آموزان سوالاتی در مورد خود آن ها می پرسد. سوالات شامل یک سری جملات با ساختار گرامری معین است. سپس دانش آموزان از یکدیگر سوال می پرسند.
تمرین پر کردن جای خالی: این روش پیش تر در روش گرامر- ترجمه مورد بحث قرار گرفت اما در این روش تمامی موارد به زبان مقصد در نظر گرفته شده است و همچنین قواعد گرامری بطور مستقیم بکار نمی رود و گرامر را از مثال هایی که در درس قبلی دیده اند یاد می گیرند.

دیکته: معلم سه بار متن را می خواند. بار اول متن را با سرعت معمولی می خواند و دانش آموزان فقط گوش می کنند. بار دوم جمله به جمله می خواند تا دانش آموزان آنچه را که او می گوید بنویسند. بار سوم دوباره با سرعت معمولی می خواند تا دانش آموزان نوشته های خود را چک کنند.

پاراگراف نویسی: معلم از دانش آموزان می خواهد با استفاده از دایره لغات خود در مورد موضوعی خاص (به عنوان مثال ویژگی های جغرافیایی امریکا) بنویسند. آن ها می توانند از حافظه خود و یا درسی که خوانده اند کمک بگیرند.

III. Audio-lingual method

این روش مانند روش مستقیم یک است که مبنای آن گفتاری است و بر استفاده دانش آموزان از قواعد گرامری تأکید دارد. همچنین بر روانشناسی و زبانشناسی نیز تأکید خاصی شده است. Charles Fries از دانشگاه میشیگان، از اصول زبانشناسی ساختار گرایی برای پیشبرد این روش استفاده کرد. بعدها روانشناسی رفتاری اسکینر نیز به کمک این روش آمد. اینطور برداشت می شد که راه یاد گرفتن الگوی جملات زبان دوم از طریق شرطی کردن یادگیرنده است. بدین ترتیب که با تأیید و پاداش دادن باعث شوند تا یادگیرنده به محرک پاسخ صحیح دهد. یادگیرنده باید بر عادات یاد گرفتن زبان مادری خود غلبه کند و عادات جدید و لازم برای بدست آوردن زبان دوم را در خود تقویت کند.

اصول روش شنیداری - گفتاری

هدف معلمی که از این روش استفاده می کند چیست؟
تا دانش آموزان یاد بگیرند چگونه در زبان مقصد با هم ارتباط برقرار کنند. برای دستیابی به این هدف آن ها معتقدند دانش آموزان باید زبان مقصد را طوری یاد بگیرند که بتوانند آن را بطور خودکار و بدون فکر کردن، استفاده کنند.

نقش معلم و دانش آموزان چیست؟

معلم مانند رهبر ارکستر رفتار دانش آموزان را کنترل و راهنمایی می کند. دانش آموزان مقلد هستند و از معلم پیروی و تقلید می کنند.

ویژگی های فرایند یادگیری و تدریس چیست؟

لغات جدید و الگوهای ساختاری بوسیله دیالوگ ها یاد داده می شود. دیالوگ ها از طریق تقلید و تکرار یاد گرفته می شوند. تمرینات بر اساس الگوهای موجود در دیالوگ ها انجام می شود. پاسخ های درست دانش آموزان پاداش خواهد داشت. گرامر از طریق مثال ها آموزش داده می شود و هیچ گونه قواعد گرامری بطور مستقیم بیان نمی شود.

تعامل معلم با دانش آموزان و دانش آموزان با یکدیگر چگونه است؟

تعامل بین دانش آموزان به این گونه است که هر کدام به نوبت یکی از نقش های موجود در دیالوگ ها را بازی می کنند اما این تعامل توسط معلم هدایت می شود. اکثر تعاملات بین دانش آموز و معلم صورت می گیرد که این تعامل بوسیله معلم آغاز می شود.

با احساسات دانش آموزان چگونه برخورد می شود؟

به احساسات آن ها هیچ گونه توجهی نمی شود.

دیدگاه زبانی و فرهنگی آن چگونه است؟

دیدگاه زبانی در این روش تحت تأثیر زبانشناسان توصیفی و ساختارگرا قرار گرفته است. هر زبان سیستم خاص خود را دارد. هر سیستم متشکل از چندین درجه مختلف است: واج شناختی، واژه سازی، نحوی و ... و هر قسمت الگوهای مشخصی دارد.

در این روش مکالمات روزانه مورد تأکید است و این مکالمات از ساده به سخت درجه بندی شده است. فرهنگ شامل رفتار روزانه و سبک زندگی مردم آن زبان است و اطلاعات فرهنگی یا توسط متن و یا بوسیله معلم انتقال داده می شود.

به کدام قسمت از زبان و مهارت های زبانی تأکید می شود؟
تلفظ خیلی مهم است. هر چهار مهارت: خواندن، نوشتن، گوش دادن و صحبت کردن مورد تأکید می باشند.
مهارت های گفتاری بیشترین توجه را به خود جلب کرده است.

نقش زبان مادری دانش آموزان چیست؟
چون زبان مادری دانش آموزان در یادگیری زبان دوم اختلال ایجاد می کند بنابراین فقط زبان دوم در کلاس استفاده می شود. با یک بررسی مقایسه ای معلم می تواند قسمت هایی که در یادگیری دانش آموزان اختلال ایجاد می کند را پیدا کند.

ارزشیابی چگونه صورت می گیرد؟
هیچگونه ارزشیابی رسمی در کلاس صورت نمی گیرد اما به عنوان مثال از دانش آموزان خواسته می شود تا در minimal pairs تفاوت بین لغات را تشخیص دهند و یا در یک جمله نوع درست فعل را بکار ببرند.

معلم چگونه خطاهای دانش آموزان را تصحیح می کند؟
معلم سعی می کند تا دانش آموزان اشتباهی نکنند و هر جا که احساس می کند آن ها مشکل دارند خود او دست بکار می شود تا از بوجود آمدن خطاها جلوگیری کند.

تکنیک های مورد استفاده در این روش

حفظ کردن دیالوگ ها: برای شروع هر درس دیالوگ یا مکالمات کوتاه داده می شود. دانش آموزان دیالوگ ها را با تقلید از معلم یاد می گیرند و حفظ می کنند. معمولاً دانش آموزان نقش یکی از گوینده های دیالوگ و معلم نقش دیگر را برعهده می گیرد و ایفا می کند. وقتی که دانش آموزان دیالوگ نقش یکی از گویندگان را یاد گرفتند نقش ها را عوض می کنند. و همین روش را می توان با دو دسته کردن کلاس بکار گرفت. نکات و قواعد گرامری در حین خواندن دیالوگ ها آموزش داده می شود.

Backward build-up (expansion) drill

Kish Preservice Knowledge Enhancement Series (Language Teaching Knowledge)

این تمرین زمانی صورت می گیرد که دانش آموز نمی تواند جملات طولانی را در حافظه اش نگه دارد. معلم جمله را به چند قسمت تقسیم می کند. و از قسمت آخر شروع به حفظ کردن و تکرار می کنند تا به قسمت اول برسند و در آخر کل جمله را حفظ می کنند. از قسمت آخر جمله شروع به یادگیری می کنند زیرا مطالب مهم و جدید در قسمت آخر جمله گفته می شود.

Repetition drill

از دانش آموزان خواسته می شود تا دیالوگ ها را بعد از معلم تکرار کنند.

Chain drill

در این روش زبان آموزان زنجیروار از هم سوال می پرسند. ابتدا معلم از یکی از دانش آموزان سوال می پرسد و همان دانش آموز جواب می دهد و از نفر کنار دستی خود سوال می پرسد و فعالیت به همین منوال ادامه پیدا می کند. این تمرین یک مکالمه کنترل شده اگر چه محدود است. همچنین به معلم این امکان را می دهد تا صحبت کردن هر دانش آموز را بررسی کند.

Single -slot substitution drill

معلم یک خط از دیالوگ را می خواند سپس یک لغت و یا عبارت را به عنوان سر نخ به دانش آموزان می دهد و آن ها باید آن ها را در جای مناسب خود بکار ببرند. هدف این تمرین اینست که دانش آموزان بتوانند لغات را در قسمت مناسب خود بکار ببرند.

Multiple-slot substitution drill

این تمرین مانند تمرین قبلی است با این تفاوت که معلم لغت یا عبارتی را که به عنوان سر نخ می دهد در چند قسمت دیالوگ بکار می رود. همچنین باید بتوانند آن را طوری تغییر دهند که با جمله مطابقت داشته باشد مثلاً از نظر مطابقت فاعل با فعل.

Transformation drill

معلم نوع خاصی از جمله را به دانش آموزان می دهد و سپس از آنان می خواهد مثلاً آن را به فرم منفی و یا سوالی تبدیل کنند و یا از حالت معلوم به مجهول تبدیل کنند.

Question and answer drill

معلم سوالاتی از دانش آموزان می پرسد و آنان باید پاسخ دهند.

Use of minimal pairs

Kish Preservice Knowledge Enhancement Series (Language Teaching Knowledge)
معلم از جفت های کمینه استفاده می کند (لغاتی که فقط در یک صدا با هم فرق دارند) مثلاً ship و sheep.
در ابتدا از آنان خواسته می شود تا تفاوت بین هر دو لغت را متوجه شوند و سپس هر دو را تلفظ کنند.

Complete the dialog

معلم لغاتی از متن را حذف می کند سپس از دانش آموزان میخواهد تا آن لغات را سر جای اصلی خود قرار دهند.

Grammar game

این بازی ها طوری طراحی شده اند تا دانش آموزان نکات گرامری از متن یاد را بگیرند.